

Segona nota sobre els mamífers miocènics del Vallès

per

J. F. VILLALTA i M. CRUSAFONT P.

*RHINOCERIDAE. — *Rhinoceros (Carathorhinus) Sansaniensis* Lartet

Les recerques a les qual fèiem referència en la nota primera portades a terme en el jaciment de Sant Quirze de Galliners continuaren donant llurs fruits, no gens negligibles. En una de les nostres múltiples investigacions a la trinxera del tren elèctric tinguérem la sort de trobar abundants restes d'aquesta espècie nova per a la fauna fòssil de Catalunya i que tan abundant ha resultat en altres jaciments de la mateixa època de la Península i de l'estranger.

La primera cita que d'aquesta espècie es féu a la Península fou a Portugal per ROMAN i TORRES. HERNÁNDEZ-PACHECO i DANTIN CERECEDA, en llur notable estudi sobre el miocènic de Palència, esmenten un crani en força bon estat de conservació i integritat. Després d'aquesta cita, la primera d'Espanya, hom ha trobat aquesta espècie en diverses localitats espanyoles, com són Valladolid, València, etc.

L'extracció de les restes pertanyents a l'espècie citada, a Sant Quirze de Galliners, requerí diverses sessions a causa de la gran quantitat d'ossos que sorgiren del lloc on les esmentades restes es trobaven. Degut a la compacitat de la roca, ens fou molt difícil poder obtenir peces senceres. Amb tot, amb una gran dosi de paciència, reeixírem almenys en bona part.

Les restes que posàrem en descobert corresponen a dos individus diferents. Del primèr posseïm un ullal i els P-1, P-2, P-3, inferiors drets.

L'ullal, en magnific estat de conservació, fa 19 cm, i té completa la corona. Li manca solament la part inferior de l'aleta. La secció a uns 4 cm és gairebé triangular, i presenta en el costat intern alguns senyals d'haver entrat en ús. No és possible distingir el límit entre la rel i la corona a causa d'estar lleugerament apartat de la primera.

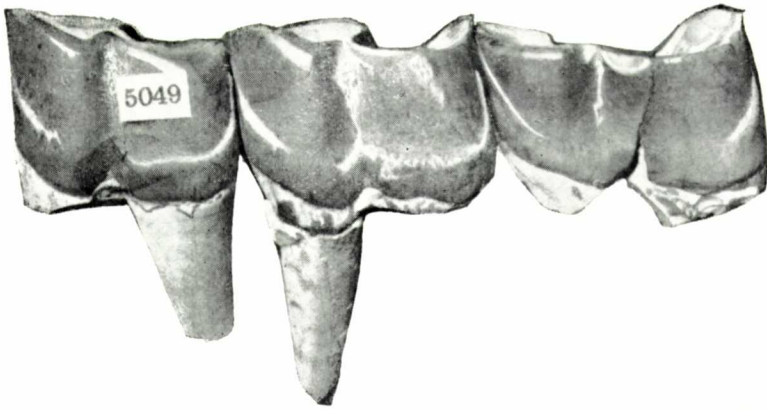

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Peces dentàries de *Rhinoceros (Carathorhinus) Sansaniensis* Lartet,
de Sant Quirze de Galliners

A uns 12 cm de la punta hom pot veure l'acabament de l'aleta, que es troba a la part interna de l'ullal. Cal indicar que es troba un xic trençada en el marge vers la part inferior, mancant-li l'expansió en uns 4 cm. La secció de l'ullal és el·líptica, i, continuant, prop de la rel és circular. Aleshores el diàmetre fa 28 mm.

Juntament amb l'ullal que acabem de descriure, i que, com ja hem indicat, és el dret, trobarem els P-1, P-2 i P-3 del mateix costat de la barra (làm. VIII, fig. 1 i 2). El P-1 fa 30 mm de llargada per 15 mm. Li falta una part de l'esmalt a la cara externa, i presenta gairebé completa la segona rel. En canvi, la primera li manca quasi per complet.

El P-2 és, sense cap dubte, el més ben conservat, i fa 30 mm de llarg. Al revés de l'anterior, presenta sencera la primera rel i li manca la segona.

Al P-3, que fa 35 mm, li manquen les rels en absolut, i, a més, part del costat extern de la corona.

No ens ha estat possible determinar a quines peces dentàries corresponen altres diversos fragments de queixals, per ésser molt menuts i prestar-se molt malament a la identificació.

De la mandíbula superior i del mateix costat dret, hem trobat també fragments clars del P-4, M-1, M-2, M-3. Totes les peces citades fins ací foren trobades, en posició horitzontal, a la banda esquerra de la trinxera i a uns 5 metres per damunt del nivell de la via ferrada, juntament amb un nombre considerable de menuts fragments ossis de la mandíbula, impossible de reconstruir per la seva extrema fragilitat.

De l'altre individu posseïm peces dentàries de la mandíbula inferior dreta; un P-4 que fa 28 per 20 mm. Li manquen les rels, i es troba extremadament desgastat. Aquest desgast arriba a dificultar l'observació dels caràcters de la corona (làm. VIII, fig. 3). Encara un fragment, gairebé una meitat, del M-1, les dimensions del qual deuen ésser de 21×20 mm (làm. VIII, fig. 4).

De la mandíbula superior del mateix costat, i pertanyents al mateix individu, tenim un P-4 molt desgastat que fa 34×24 mm, i encara un fragment força complet del M-2 de la grandària $28 \times ?$

Totes les peces són propietat del Museu de Sabadell, menys el P-1 inferior i el P-4 superior, que pertany a la Col·lecció VILLALTA.

*Laboratori de Geologia de la Universitat
de Barcelona*

Bibliografia

1851. — LARTET; Notice sur la colline de Sansan. «Ann. du départ du Gers.» pàg. 29.
1853. — DUVERNOY; Nouvelles études sur les Rhinocéros foss. «Archives du Mus. d'Hist. Natur.» Tom. VLI, pàg. 80, 90 pl. I i III, figura I b.
1854. — KAUP; Beiträge sur näheren Kenntniss der urweltlichen Säugethire I. Heft.
1859. — GERVAIS (P.); Zoologie et Paléontologie française, 2.^a ed. pàg. 99.
1869. — PETERS (K. F.); Zur Kenntniss der Wirbelthiere aus den Miocän schichten von Eibiswald in Steiermark. LII Rhinoc., Auchit «Denksch. Akad. Wiss. Wien». Tom. XXX pl. II i III.
1870. — FRAAS; Die Fauna von Steinheim. Mit Rücksicht auf die miocenen Säugethiere und Vogelreste des Steinheimer Beckens, pàg. 145-306, lams. IV-XIII. «Jahreshefte des Vereins für Vaterländ. Naturk in Würt temberg.» Pl. XXVI.
1876. — GERVAIS (P.) Zoologie et Paléontologie générales, 2.^a sèrie, tom. XXXIII, pl. XXV.
1887. — DEPERET (Ch.) Recherches sur la succesion des faunes de vertèbres miocenes de la vallée du Rhône «Arch. du Mus. d'Hist. Nat. de Lyon», tom. IV.
1891. — FILHOL; Étude sur les mamifères fossiles de Sansan, pàg. 194, pl. XIII-XIV «Ann. Sc. Géol.». Tom XXI.
1892. — PAULOW (Marie); Études sur l'histoire paléontologique des ongules. VI. Les Rhinocerotidae de la Russie et le développement des Rhinocerotidae en général «Bull. de la Soc. des Natur. de Moscou».
1900. — OSBORN; Phylogeny of the Rhinoceroses of Europe. «Bull. Amer. Mus. of Nat. Hist.» Vol. XIII, pàg. 258, fig. 13a.
1907. — ROMAN (F.) Le néogène continental dans la Vallée du Tage. «Comm. des Servic. Géol. du Portugal», Lisbonne, pl. III, fig. 6 i 6a.
1909. — ROMAN (F.) Sur un crâne de Rhinocéros conservé au Musée de Nerac Lot et Garonne. Rh. (Cerathohinus) Sansaniensis Lart. «Annal. Société Linnéenne». Tom. LVI.
1915. — HERNÁNDEZ-PACHECO (E.) Geología y Paleontología del Mioceno de Palencia. Com. de Investigaciones Paleontológicas y Prehistóricas. Mem. n.º 5, pàg. 76-91, Lam. XXVIII-XXXI i XLI.
1926. — HERNÁNDEZ PACHECO; Nota sobre los mamíferos miocénicos de Nombrevilla (Zaragoza). Bol. Inst. Geol. de España, Tom. XL, VII de la tercera serie. Madrid.
1926. — FLEURY (E.); Comunicações dos Serviços Geologicos de Portugal. Tom. XIII, pàg. 15, Pl. I.